

КЫШКЫ СПОРТ

Кыш душкен. Хаактаар, конькилээр, хоккей ойнаар спортчулар, аяа хандыкшыдыглар ону өөрүшкүлүгү уткаан. Арыг агаарга селгүстэргге кижини омакшыдып, сергедир, чаа күштү немээр, кыдыкшылды быжытлаар. Күш-культурага болгаш спортка ынак база бодунун хостуг үезинде ажыктыг дыштанып билер кижилерини кадымы быжыг, олар бүдүрүкчүлүгү ажылдаар, эки өөренер олар. Ону социологтук шинчилелдер бадыткаан. Ычангаш Коммунисттер партия болгаш Совет чакта күш-культура болгаш спортту хөгжүдеринче доктаамал кичээнгени салып турар.

Күш-культураны сайырадыр талазы-биле салдырган сорулгаларны амыдыралга боттандырыпче уланган хемчеглерин республиканын партия, совет органныр, профвилел, комсомол, спорт организациалары ап чоруткан. Сөөлүгү чылдарда спорттун кышкы хевирлерин сайырадырыпче кичээнгей улгалдып, материалдык база быжыгып турар. Кызылдын Хербиис даанда, «Тайга» станциясында хаак баазаларынын септелгезин чогуур үезинде дооскан, ажыдаарына белен. Дыштанып келгенер хөлөзлөп алыр четир саныг хаактар ында бар. Найысылалдын «Хүреш», Ак-Довурактын «Абест» стадионнарында катоктар белеткелди доостур чоожулаан. Кызылда шайбалыг хоккей ойнаар — ады, Бай-Хаакта бир шөлдү булуктадырып, белеткелди. Элээн хөй суурларда чайгаар бүткел доштарны чуңгуулаар, мячилиг хоккей ойнаар кылдыр аштан алылаан. Чамдык районнар төптөринде, суурларда катоктар кудары, чайгаар бүткел доштарны каток кылдыры болгаш өске-даа белеткелдер ам-даа үргүлчүлөшкөөн.

Кылдыган чүдүлдер бар-даа болза, кышкы спорт сезонунга белеткел ажылдары республикада кошак чоруп турар. Кызылдын бажым эргелелери шайбалыг хоккей ойнаар он дөрт шөлдү белеткээр тургаш, он чүгүл чартык кезини күдүп турар, өскелерин септел кылбаан. Ылангыя Каа-Хем кудумчулууда 2 дугаар бажынын чанында хоккей шөлдү үрелген, он септелгезинче № 1 бажын эргелелди ам-даа кирбээ. Найысылалдын чыгыс-даа элээн, ортумак өөредилге черинде, школаларда хоккей шөлдү, каток мынчага четир кылдырмаан, ону кылдып ап болурунун бүгү аргалары оларда бар турбуж, бо херекче-кичээнгей салбаан.

Хаак, коньки болгаш спорттун өске-даа дериг-херекселдери дыка хөй районнарда кончүгү эвээш. ону четчелеп алыр ажылды спорт комитеттери чогуур үезинде чорутуулан. Оларга Мөңгүн-Тайга, Өвүр, Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Эрэни, Каа-Хем районнарда комитеттер хамааржыр. Республикада хаак баазаларынын, катоктарнын, хаак, коньки хөлөзлөп алыр черлерини саны эвээш, оларны чамдык районнар төптөринге тургузуу ап болур арга бар, ыччалза-даа ону организастаар хемчеглерини чер-черде спорт организациалары албайн турары четпес. Улуг-улуг хаак маргылдаалары эрттирер болгаш хөй саныг чоңуну дыштаныр чери — «Тайга» станциясында хаак баазанын алгыдар азы чаарты кылдыры негетинип келген.

Республиканын спорт комитетин, эки тура спорт нитилелдери бо кышкы сезонда эрттирер маргылдааларын планин баш бурунгаар тургускан. Хаакка маннаарларын, «Саян кыжы» маргылдаалары бо чылдын декабрь айда эртер. 1979 чылдың баштайгы айларында хаакка маннаарынын, биатлонга, мячилиг хоккейге республиканын бирги-чери дээш, пионерлерин болгаш школаларын ортузунга «Пионерская правда» жолунун шаңналы дээш хаакка маннаарынын, «Алдын шайба», «Өрүлгүлүгү» клубтарын шаңналы дээш маргылдаалар эртер. Ол ышкаш эки тура спорт нитилелдеринин шугуму-биле спорттун кышкы хевирлеринге маргылдаалар болур.

Тыванын спортчулары зона маргылдааларына база киржилер. ССРЭ-нин бирги чери дээш 1963 — 1964 чылда төртүтүнген ордарнын аразына шайбалыг хоккей командаларынын «Б» класкынын мастерлеринин маргылдаанын бистини команда бир дугаар кирип, күжү шенжип көөр. Келир чылдын эгезинде Примор крайнын Арсенев хоорайга ол эртер.

Амгы үеде республиканын чер болганда маргылдааларга белеткелди эгелел берген. Хаакчыларнын, хоккейстерини мергежилни бедилери — чугула айтырыг, Ычангаш дуржулгалыг тренерлерини шилип алыр, аныяк тренерлерини ажылынга боттудузы чедирер херек. Республика болгаш зона маргылдааларына эки спорттук көргүзүлгелерини чедип алыры ынамачалыг белеткелден хамааржыр болгай.

Кышкы спорт сезонунда болур маргылдааларга хөй кижиле болгаш команда киришкен турарын чедип алыры спорт организациаларынын чугула сорулгаларын бирээни. Ону күжүдерде хамкытын мурнуна күш-культураны, чер-черде коллективтерини ажылын экижидеринче кичээнгени салыр ужурулу.

Кадыкшылыг, омак-серек чоруктун үлөзүнүн — ГТО-нун нормаларынын кышкы хевирлерин дужаар ажылды илпейкидери негетинип турар. Чаа комплекстин нормалары дужаары-биле эртен чылын болгулаан маргылдааларга эвээш кижиле киришкен, бо сезонда ону болдурбас херек. Адырлар айы-биле профвилел обкомнары профвилел-комсомол крозун шынар чок эрттирер келген.

СЭКП-нин XXV съездин күш-культураны болгаш спортту чоңуну чурттап турар черинин айы-биле сайырадырып айткан. Аяа дүштүр хоорайларын, суурларын микрорайоннарына, агит-квартираларына бо ажылды илпейкидери апар.

Кышкы спорт сезонунда эртер маргылдаалар массалыг, организастыг, оон киржикчилеринин мергежил бедик болуун дээш спорт комитеттери бүгү хемчеглерин алыр хүлээлгели. Оларга партия, профвилел, комсомол организациалары деткичме, дузаны чедирер ужурулу. Ычан сорулга чедишкенин шитирелеттисер.

Тыва театры амыдыралында чаа болуушкун — шуклчилерини ойнаш шилелерини дугайында чугаалар бо хүнерле чамдык черлерде чикседек, чамдык черлерде дыргын хайынгып чоруп турар.

«Мурнай үнген кулакт» сонал үнген мыксы эртер — бо үлетер чуганын уткаанын уран чүгүлде чаа хамаарыштырып болур. 1968 чылда Ленинград театры музика болгаш кинематография институтунун доокучуларынын ойналы «Тартоф» (Мольер) деп шилени баштай көрүмгө, театр амыдыралында чаа агым шорутайны берген ышак менче сагыстырдыр. Людмила Солун-олдуун кол ролында мынчагы шимчээнини бүрүч мезе сагыстырдыр ам-даа хөвөөр. Холдун чыгыс чаа агым шорутайны кылдыр ханы утканы илеретип турган ышак болган. Келир үеде улуг ролдарын манай болуу деп ойна салым-чаалыг адыр-дур бо, уран чүгүл берилип турган чорутуу деп чүе бо-ла-дыр деп, ычтал магадаан мен. Оон сөөлүнде ол, спенга олоон солун, өвүр хевирлерини тургускудаан. Бүдүрүлде догаштырып бүдүрүлө тур ышак. Ычанга-даа оон чамдык оонжары менчү бөгүнү көрүкчү чүедемиз хандырабын турар.

Чүе мындагы? Адыр чедир иленип турар бо аам мезе хууда көрүкчү негелдем улактаган бө? Чок болза ол бар турган арга-мергежилди, «Хүреш» чедир амытпагы деп ролонга (шине) таварышпайн турар бө?

Устуке тургустунган айтырыгы шимчээ кезин-чанын бар дээрин чугаалогон. Чогадыкчы болду кара баш көгөрөгө, нады кыры берсе, харын улам овер дээрине бүдүрүк бөс. Максим Мунуун, Коңгар Хүргүлек,

Чурунта: Каа-Хем районун «Енисей» совхозта малчын Канын Бадый Хөвүнү бажынын ишти кезээде арыг-силги. Оон

Чурунта: Каа-Хем районун «Енисей» совхозта малчын Канын Бадый Хөвүнү бажынын ишти кезээде арыг-силги. Оон

Александр Тавакай сулар ам-даа спенга боттарыг амытпашан. Харин дөвөлөрүн чамдыктары кинга доо амыттынын, делгемчип туралар.

Тыва театры хеймеректери — шуклчилерини уран талантынын сымдыкчыларын бөгүнү көрүкчүлери чамдыкшыдыг септел-сагыштыга кылган мынаны дегген чаадаас.

Олар шанал-ла дескел чок соруу-биле ойнаар чорудар. Оларын репертурында «Терени шилалы» (Э. Лабит), «Кара сагыш болгаш ханы ынакшыды» (Ф. Шиллер) чордун. Дуам сартын тавылбас, оларны оопун көргөш, магадап четтирген мен.

Александр Салтыкта үч-чаа дөвөлөгүчү, сым-лаа көрүштүгү, кол-ла чүе актёржү «Хуудушкун» бар-дыр. «Хуудушкун» бар болгаш, актёржү бүдүш (таалы) бары ол.

Көрүкчүлөр Виктор Наксылды олаа сонуурган турар. Коментер храр чүе болгай. Нити асыктыгы тусай чыге, арыг, белин үнү бирде ыгалып-даа, бирде тусай оонерип кирип, шевер гармонияны тургузган турар. Ол болуу долдандыр ролдарын чидилелерин, дуураалы, харизматын, чыгыш-кишиери-биле тусай амытпашы, мезгил бадалыг турар калп турар болду. Ол «Аас-лежикти» ролдарына таваржыр болза, азымы барып ышак-ола ойнаар боор — Валентина Куулар база

Идегетин эргетерин президент Вон Вальтерини —

өг-бүлөзи дыштанылганын культурулуг, ажыктыг эрттирерине чанчыган. Не-жайларда кадарчыныг нады Елизавета Манчиева, уруу Лариса болгаш

оглу Роман олар чыгып келгеш пластинкалар дыкнаарына ынак.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ Фотозу.

ЧАА АГЫМЧЕ

Наксылды уткамышынында болуу деп. Оон чугаагы чарт, улугу. Шимчээшпелери бөдүүн, тыныкты. Арин-биле ажык-чаны көрүшкө, аяа күжөшкенин негетинмес. (Мен артистерни чыгыс талай өстүрени сүмеленип турар мен). Олар баулу трагистер боору база магад чок. Кол-ла чүе актёржү сым-чанын дөмдөткөри оларда бар-дыр.

Мария Салтыкта ады-бүрү мөдүлери чурпатарынын аргалары база-ла чок өвөөс. Чыгыш Ондар мөдү-шмарын психологизмче сипитип болуу деп, шамчээш-

А. Салтык, Бурмуу — А. Оорлак сулар көрүкчүлери «өжөөш» хайынган, көрүшкө чедир дыкымдар ойнаштылар.

Кара сагыштыг сүткөзүлери холында чекен болуу илгерин чорут, чаага гофмаршал Фол Коляга Виктор Наксыл актёржү тымыгыры-биле дивит өвүр-чөвөр кылдыр сенадап дөмдөткөн.

Аныяк артистерни чогаалык чедишкенин оларны башкалары дошот Татяна Кирилловна Коптеван, улуг бажы Татьяна Леонтьевна Асейтинаны ССРЭ-нин Куруле шаңналы-

нын лауреаты, РСФСР-иниң улугун артисти Лариса Алексеевна Пашованың кирип келүү маргын чок улуг. Олар дөш чыг буртулар. Тывага белги, районнар кезип чорашып, хөй амыттарын арзылаан, конкурсуна, суг дүвүлде сайда чарып дайны шилал адыры деп, актёр бөдүр деп оолдар, кыстары шилал алыг, оларга билиг-мергежил харам чокка берген мен.

Шундичлер спена ырынга боттарыг хостуг, шөлдүгүтүтүп билер-дирер. Хөй айт чеме — нити түдүк ойнаш тургаш, көрүкчүлөр-биле харылаа тулап шилалын турар. «Лаботория» өөртенетип темпи-биле паула кылдыр, залче кичээнгей салбайн бар. Оларны чамдыктары-

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Театр болгаш көрүкчү

кишери намыг, шитке хөй-мыншыныг астыр.

Нитилелди башкарып турар эргетерини багыт салдырып амытпашы боттары тыштар. Ханы мынчагы моонда болуу дээш, кара сагыш болуулу хуулу муга борашан.

Мезе талазы-биле сандаларына уур киленин Клавдия Тас (Луиза), Александр Ондар (Фердинанд) бот-боттарыг деткижи, тола илгериктер.

Идегетин эргетерин президент Вон Вальтерини —

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Идегетин эргетерин президент Вон Вальтерини —

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Актёржү уран мергежил амыдыралда киргиз маалдарым эскерип хайгаарарында, улуг чуртуулуугу байлак театр амыдыралында сургалыг мастерлерден дуржулгалы өөренип, төрөлдүн улам хандыр кастынын дилелеринде чоруту байыр дээрн билдирер. Ычангаш негедделер көрүкчүлөр

ныг чугаагы чарт өвөөс. Тыва орфоолиям, дыккымы шилалы оларда негетинип турар. Фолдуга иленин тындал өөредир өвөөс, тыва иленин бодуну төрөн дилалыг арыг чугааларына өөрелерде улуг бергедир чүе деп.

Идегетин эргетерин президент Вон Вальтерини —

СПОРТ

Тес-Хем районда Берг-Дег ортумак школанын күш-культура башкы Анатолий Семёнов Салдан күш-культура кичээлери шынар.

Дуржулга солушкан

Чөө-Хемчикте «Чыра-Бажы» совхозтун спортчулары Барыш-Хемчиктин «Хемчик» совхозка аадап барып, он хууунуң укуражылаан эрттирер.

Эр, аараажан улугун волейбол, баскетбол командалары ойнаан, аяа алачылар тилгаш.

Ийн совхозтун спортчуларынын укуражылаан болган. Орта боттарынын аяа-ижин ташкып, спорт талазы-биле арга-дуржулгаан солушкан.

Моон солгаар он хууунуң укуражылаан чамдык болуурын орта хостуг, тыла хууштер, шыраар маргылдааларын немей илверин дутурушкан.

А. ЕВРОП.

ТРЕНЕР БАШКЫ

дыг, чогуур негедде баугар эрттирер турарында аяага хостуг хүреш септеге кылдылат. Ол атыг башкы хөй-хөй маргылдаалары киржин, элөөс өөш тилгелерини чаалап алылаан, чедип алган.

Чоюкта чаа район школаларынын аразына хостуг хүреш маргылдаан болган. Аяа А. Самданн тренер өөреничилери 28, 32, 45, 50, 65 килограмм чамын чемпион болган. Оларны тилгелгезинге тренер башкынын илверин улуг-хууу эвээш өвөөс.

А. С. Самданн улугтун секциянын мөселери ам-даа белеткенип турар. Оларны мурнуна чаа-чаа спортту маргылдаалар бар.

С. ДОСПАН.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

НОВЕБЬ 30-ДЕ БИГГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

- 10.00 — «Евс», Информастыг программа.
- 10.45 — Эртенги гимнастика.
- 11.05 — «Буржуага, оолдар».
- 12.05 — «Корпнамын стратегия». Хөй сериалы уран-чечен телефильм. 2-ги серия.
- 13.20 — «БАН-ны тузун турарлар дугайында». В. Кладичинин ир сюитасы. Ленинградтан дөмдөткөн.
- 13.40 — «Бел»-Чапсар.
- 16.00 — Чуртук телестудияларын документалдыг фильмдер программа: «Ангарадын мяш кезикчилери», «Өгөс ке-не көрүнү алган».
- 16.35 — «Чурукчулар дугайында чечен чугаалар». ССРЭ-ниң улугтун чуркучу М. Савиштер.
- 17.05 — В. В. Андреев атыг орус улугтун оркестри ойнаар. Удуртчулу болгаш кол дирижер В. Попов.
- 17.35 — «Хаматты болур хүлээлгелди»
- 18.05 — Телемөдөлөр.
- 18.15 — «Экономика болгаш ху-магалы чорук — кижиле буртузун сагыш салымшыны». Дамчы-лыкта.

- 18.40 — «Эвээш ном». Документалдыг фильм.
- 18.50 — Телемөдөлөр.
- 19.05 — «Телебж», Сатаралыг журнал.
- 19.25 — Чыраалдыг МОСКВАДАН
- 19.30 — Медлөр.
- 19.45 — «Дима орукче чорукчу». Мультифильм.
- 20.05 — «Миллионнарын аеничи университетте».
- 20.35 — Курюбиян Солгу чукту орус улугтун нити ырынын концерт.
- 21.20 — «Корпнамын стратегия». Хөй сериалы уран-чечен телефильм. 3-кү-сериясы.
- 22.30 — «Евс», Информастыг программа.
- 23.10 — 00.20 — ССРЭ-ниң улугтун артисти Ю. Гузевтиниң күвөөдөндө орто номосторларын романы. Топтедөө-мөдөлөр.

НИНИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

- 18.05 — «Ноган чечектер». Николай Рубинтун поэзия. Фильм-концерт.
- 18.45 — «Орлепок» телестудиянын концерт залы. Дамчылыгыны музыка тиймелдирчанын С. Виноградова чорудар.
- 19.30 — 20.15 — «Горь» Луиисоннун ирлары. Фильм-концерт.

Агаар

Бөгүн республикага болгаш

Редактор В. С. ШАРОВИН.

Калык

НОВЕБЬ 30-ДЕ

- «НАВЫРА»: «Мезе чысыг болгаш минак аам» 10.00, 12.05, 14.10, 16.45, 18.20, 20.30 шактарда.
- «ПИОНЕР»: «Сусаны болгаш илбилег билгез» 10.00, 11.30, 15.20, «Сагыш-септедиле сай-

маарашкыны» 13.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Коргуттурбас» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Хамгы укур аамда» 15.00, «Хорай кыжы» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Амьма, Шетивки-Кравченко курумчу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редактору 2-24-63, редакторун ораалчызын 2-35-24, 2-31-75, харысалгалы секретарына 2-23-35, секретариатты 2-23-35, партия амьдырал болгаш совет тургузуу кидистери 2-37-13, пропаганда кидистери 2-31-75, культура кидистери 2-23-54, өвөөс амыт-агыт кидистери 2-21-47, улугтун кидистери 2-22-64, чыга кидистери 2-41-27, информация кидистери 2-20-60, корректорлары 2-27-41, бухгалтерлары 2-12-45, солуг келбей баргыла 2-32-75 телефонче долгар.